

SZEMLE

DIE GÜSSINGER BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER HERREN VON GÜNS/GÜSSING UND IHRER ZEIT (13./14. JAHRHUNDERT)

Hrsg. v. Heide Dienst—Irmtraut Lindeck-Pozza

(Burgenländisches Landesmuseum, Eisenstadt, 1989. 511 o.)

Jelen kötet a „Schlaininger Gespräche” sorozat jól ismert (így például a hadtörténeti szempontból sem érdektelen „Andreas Baumkircher und seine Zeit” vagy a „Kleinlandschaft und Türkenkriege”) tanulmánykötetei után ezúttal a nyugat-dunántúli és a mai burgenlandi térség középkori történetét tárgyalja a Kőszegiek (Németújváriak) tevékenységének sokszempontú bemutatásán keresztül. Amint ez hagyományos, ismét osztrák és magyar kutatók közös kollokviumainak — 1986. szeptember 24—28. és 1987. október 1—4. — eredménye a megjelent kötet. A Kőszegiek története valóban megérdemli a figyelmet. A XIII—XIV. században kiemelkedő történeti jelentőségre szert tevő nemzetséggel Pór Antal, Révész Ferenc, Wertner Mór, Stessel József és Karácsonyi János jórészt családtörténeti indíttatású munkái óta csak *Krisztó Gyula* foglalkozott alaposabban (*Vasi Szemle, 1975., és úo.: A feudális széttagolódás Magyarországon. Bp., 1979.*)

Herwig Wolfram a Nyugat-Dunántúl Karoling-kori történetét vázolta fel. Felvillantotta Nagy Károly híres 791. évi avar hadjáratának eseményeit, majd a 907. évi súlyos bajor vereség körülményeit, ami már közvetlenül szerepet játszott a középkori bajor—magyar határ formálódásában, majd megszilárdulásában. Tulajdonképpen *Heide Dienst* referátuma is a bevezető előadások közé sorolható, amennyiben a Kőszegiek „Landesherrschaft”-jának sajátos jellemzőit vizsgálja s összehasonlítja a hasonló ausztriai társadalomtörténeti jelenségekkel. *Heinz Dopsch* a nemzetség eredetéről a Kézainál, illetve a Krónikaszerkesztésben található tudósítást teszi tanulmánya tárgyául s a hainburgi eredet mellett sorakoztat fel adatokat.

Fügedi Erik a Kőszegiek felemelkedését és „tartományúri” hatalmának megeremtését társadalomtörténeti nézőpontból mutatja be. Hangsúlyozza a tudatos birtokpolitika, a várak megszerzésének fontosságát — így majdnem minden Vas megyei vár a hatalmuk alá kerül, miként az országhatár mentiek is szinte kivétel nélkül —, a királyi tisztségek és méltóságok szerepét helyi hatalmuk kialakításában, a tartományúri familia megszervezésének jelentőségét a kis- és középbirtokos nemesség köreiből — a XIII. században még a várjobbágyok, közsabadok és serviensek köréből —, ami azonban a Kőszegiek esetében nem vezetett önálló tartomány kialakításához.

Alfred Ratz genealógiai és heraldikai szempontokat is hasznosító előadása, amelyhez a résztvevők és a sajtó alá rendező *I. Lindeck-Pozza* számos kritikái észrevételt fűztek, a Kőszegiek Árpád-kori történetének egészét átfogta.

Irmtraut Lindeck-Pozza, a Burgenlandi oklevéltár elismert kiadója, az oklevéltár anyaga alapján tárgyalja a Kőszegiekre és birtokaikra vonatkozó okleveleket, számos esetben kitérve egyes lokalizálási, kronológiai vagy terminológiai problémákra.

Engel Pál első előadásában a Károly Róbert-kori politikátörténet kronológiájának pontosítása segítségével jut új eredményekre a Kőszegiek történetével kapcsolatban is. A király itinerariumának rekonstruálása közben jól megfoghatóvá válnak a nemzetség észak-dunántúli, illetve dél-dunántúli, szlavóniai, zagóriai birtoktömbjei elleni hadjáratok eseményei és időpontjai. A függelékben két királyi oklevél kiadása mellett (1338. XI. 11. Visegrád, DF 248 978; 1339. V. 12. DI 87 690) az ural-

muk alá tartozó várak és ispánságok listáját is megtaláljuk. Második előadásában XIV. századi Vas megyei példák-
kal igazolja a honor-rendszerre vonat-
kozó elméletét (v. ö. *Történelmi Szem-
le* 24, 1981. 1— , *Századok* 116, 1982.
902—). *Feiszt György* azt vizsgálja,
hogy a XIV. században a nemzetség
tagjai közül kik és mennyi ideig töltöt-
ték be az ispáni—alispáni tisztséget
Vas megyében.

Borus József először általánosságban
szól a XIII. századi hadseregekről és
haditechnikáról, majd a magyar takti-
kát és haditechnikát mutatja be az
1278-as dürnkruti (morvamezei) ütkö-
zet, s a Kőszegiek Albert, stájer her-
ceg felett aratott 1285. évi győzelme
alapján. Megerősíti azt a többek által
is vallott nézetet, hogy a XIII. száza-
di magyar seregekben a lovagi módon
harcoló nehézfegyveresek mellett fon-
tos, nélkülözhetetlen szerep jutott a
könnyűlovás csapatoknak is.

Gerald Gänser Albert stájer herceg
1282 és 1290 közötti nyugat-magyaror-
szági harcainak szentelte előadását. El-
sősorban a Rímes krónika alapján
nagy figyelmet szentel a várostromok
technikai leírásának és az alkalmazott
ostromtechnikának.

Diether Kramer a steiermarki közép-
kori várak és erősségek lokalizálási
problémáiból kínál válogatást, *Wolff-
gang Meyer* pedig a Kőszegieknek a
mai Burgenland területére eső várépí-
téseit mutatja be a kötet legterjedel-
mesebb és gazdagon illusztrált tanul-
mányában. Magyar részről *Bariska Ist-
ván* a nemzetség Vas megyei várainak
áttekintésével teszi teljessé a képet. *Bar-
iska István* másik tanulmányában a
Kőszegieknek Kőszeg alapításában és
kiváltságainak megfogalmazásában ját-
szott szerepét vizsgálja. *Valter Ilona* a
Kőszegiek építető és templomalapító
tevékenységét foglalta össze, kétséget
kizáróan nekik tulajdonítva Kőszegdo-
roszló és Kőszegszerdahely templomait,
lehetőségként megemlítve még *Rech-
nitzet* és *Goberlinget*. *Deák Ernő* a nyu-
gat-magyarországi városfejlődés kezde-
teit tekinti át a városprivilegiumok
alapján a XIII—XIV. században.

Miként a sorozat többi darabja, ez a
kötet is jól szolgálja a középkori Nyu-
gat-Magyarország történelmének, em-
lékanyagának új eredményeket felmu-
tató közös kutatását és közzétételét.

Veszprémy László

DIE RITTER

Burgenländische Landesausstellung 1990.

Burg Güssing, 4. Mai—28. Oktober 1990. Katalogband (Burgenländische Forschungen, Sonderband VIII.)

Redaktionsleiter: Oberregierungsrat Dr. Harald Prickler

(Amt der Burgenländischen Landesregierung, Eisenstadt, 1990. 338 o.)

A „Die Güssinger: Beiträge zur Ge-
schichte der Herren von Güns/Güssing
und ihrer Zeit“ c. történelmi tárgyú ta-
nulmánykötet megjelenetése után (Ei-
senstadt, 1989. Wissenschaftliche Ar-
beiten aus dem Burgenland, Heft 79.) a
burgenlandi tartományi kormányzat
igazán nagyszabású kiállítással hívta
fel magára a figyelmet. Ezúttal éppen a
Németújváriak, majd 1524-től a Bat-
thyányiak tulajdonában lévő festői vár-

kastélyban, Güssingben, azaz Németúj-
várott rendezték meg a közép-európai
lovagság történetét bemutató reprezen-
tatív kiállítást. A kiállítási tárgyak a
mai államhatároknak megfelelően
Ausztriából, Horvátországból, Magyar-
országból valamint Németországból
származnak, a kölcsönzők és a közre-
működők számát tekintve azonban nyu-
godtan mondhatjuk, hogy a kiállítás és
az azt bemutató katalóguskötet osztrák